ION MUNTEANU

SPITALUL 2 DE CAMPANIE

SZALTZ - ODESA
OCTOMBRIE 1941

EDITURA „CULTURA BUCOVINEI" CERNĂUȚI

ION MUNTEANU

SPITALUL 2
DE CAMPANIE

SZALTZ - ODESA
OCTOMBRIE 1941

EDITURA
„CULTURA BUCOVINEI"
CERNĂUȚI
1943

561871S

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
— CLUJ —

561.871

14
1995

La 22 Iunie 1941, strunele armatei române, strânse de nimicnicia timpurilor pe cari le trăiam, au fost lăsate libere pentruca pumnul răzbunării românești să-și slobozească loviturile.

„Treceți Prutul", *ordonat cu atâta bărbăție și dreptate de Mareșalul Antonescu, și-a găsit ecou în miile de inimi ale ostașilor noștri, setoși de răfuială cu un inamic distrugător de țară, familie și cruce. Un inamic întinător de rasă umană.*

Cu acest ordin care deschidea drum spre biruințele mari și fără stavilă ale armatei noastre, pe cumplitul front dela hotarul răsăritean al țării, România intra în orizontul strălucitor al unui eroism care avea s'o suie pe povârnișurile gloriei mondiale.

Trecută pe harta contimporană a Europei doar cu însemnarea domestică de „Ţară Agricolă", iar pe harta lumii abia cunoscută, — ba chiar necunoscută mai deloc peste hotarele din îndepărtare, — România îşi ducea viaţa, înaintea acestui război, în cumineţenia şi munca învăţată din străbuni ; nestingherind pe nimeni, nerâvnind la drepturile nimănui, dar, în acelaş timp, păzinduşi cu sfinţenie hotarele, drepturile şi rosturile sale pe aceste meleaguri.

In cumineţenia sa mocnea însă revolta aţâţată sistematic şi continuu de vrăjmaşii vecini cari jinduiau după bogăţia şi frumuseţea pământurilor noastre. O revoltă care îşi cerea drumul de izbucnire, drum stăvilit însă de nesfârşita răbdare pe care buna noastră naţie a învăţat s'o aibă totdeauna.

Această răbdare şi-a întrecut marginile, atunci când viforul hoardelor bolşevice s'a abătut asupra ţării noastre, năvălind peste pământurile Basarabiei şi Bucovinei. Nemai cunoscând sentimentul răbdării, sentiment pe care l-a înlocuit cu durerea pricinuită de pierderea celor mai bune provincii ale sale, poporul român şi-a îndreptat gândurile şi toate eforturile spre drumul pedepsirii încălcătorilor.

Vorbea în inima acestei naţii, graiul străbunilor cari au ştiut totdeauna să-şi apere ţara şi să-şi pedepsească duşmanii.

Vorbea în numele naţiei, omul trimis de Dumnezeul nostru ca să ne reprezinte virtuţile strămoşeşti ; ca să ne ridice din umi-

linţa robiei şi să ne conducă spre biruinţele pe cari le meritam : Mareşalul Ion Antonescu.

„Treceţi Prutul şi loviţi pe duşmanul cutropitor", *suna porunca Mareşalului ; sol falnic venit peste veacuri din neamurile de războinici ale poporului român.*

Şi de atunci a trecut un an. Mergând din biruinţă în biruinţă şi zdrobind puhoiul duşman oriunde acesta încerca să-i dea piept, soldatul român şi-a îndeplinit cu strălucire rolul de desrobitor al provinciilor şi fraţilor subjugaţi.

Aceste izbânzi, acest eroism al armatei noastre, ne-au dus ţara, la limanul unei străluciri pe care n'am mai cunoscut-o poate niciodată.

Domestica expresie de : „Ţară Agricolă", *a fost înlocuită în vocabularul străinilor, cu* „Ţară eroică", „Ţară de viteji". *De pretutindeni auzim ecourile omagiului care ni se aduce, de pretutindeni se îndreaptă spre noi admiraţia popoarelor lumii impresionate de măreţia luptei pe care o ducem pentru a ne asigura existenţa ca neam şi patrie, pe această grea aşezare geografică : vamă între civilizaţie şi barbarism, între creştinism şi comunism.*

Umărul naţiei noastre e prima piatră pusă în calea rostogolirii tăvălugului sovietic spre luminile civilizaţiei europene ; baioneta românească este pusă în prima linie spre a da peste cap, în întunericul de unde au pornit, bandele sângeroase ale bolşevismului ; iar vitejia românească are orânduit locul său de frunte în întrecerea de bravură

care se dă zilnic în rândurile armatelor aliate.

Popoarele ţărilor prietene, ale ţărilor neutre ca şi ale celor ce ne sunt duşmane, cunosc astăzi o altă Românie decât aceea a timpurilor paşnice.

Conducătorii marilor popoare lângă ale căror armate ducem lupta, sunt mândri de noi şi nu contenesc a spune aceasta oridecâte ori găsesc ocazia. Conducătorii popoarelor care nu stau sub povara războiului, cunosc deasemeni şi apreciază valoarea luptei noastre, iar fruntaşii ţărilor duşmane, fie ei chiar şi dincolo de apele Atlanticului, unde până acum nu se auzea vorbindu-se despre ţara românească, spumegă acum de ciuda izbânzilor României eroice.

A trebuit să vină războiul acesta, cu defileul sacrificiilor pe cari ni le-a impus şi cu victoriile pe cari însuşirile ostaşilor noştri le-au avut, pentruca să tragem perdeaua ignoranţei depe faţa noastră. Fără acest război, omenirea ne-ar fi cunoscut mai departe aşa cum ne-a cunoscut : puţin sau deloc. Pentrucă deşi suntem aceiaşi de totdeauna, bravi şi neclintiţi în faţa duşmanului, lupta ne e cu totul nouă. Azi nu mai luptăm în cercul intereselor noastre exclusive, ca naţie şi patrie, azi luptăm pentru năzuinţele şi idealurile comune tuturor popoarelor europene ; pentru apărarea culturii, religiei şi vieţii Europei.

Dincolo de Nistru lupta ostaşului Român trece de cauza noastră şi devine lupta pentru cauza europeană ; pentru cauza atât a popoarelor cari înţeleg să-şi apere existen-

ţa, trăgând altăuri de noi la jugul războiului, cât şi a puţinelor popoare cari tihnesc în liniştea depărtării fronturilor, asistând la ciocnirea titanică ce se dă şi pentru izbăvirea lor.

Aceasta este faţa României eroice de azi.

România eroică a Regelui Mihai I, *a cărui coroană ne stă imbold de credinţă şi sacrificiu ;*

România eroică urcată spre culmi de glorie, de măreţie şi de jertfe, sub cârmuirea ostaşului împlinitor al tuturor năzuinţelor naţionale : Mareşalul Antonescu.

Dar lupta noastră nu s'a terminat.

Mai avem de luptat, de îndurat şi de jertfit ; până când vom pune la pământ şi pe ultimul dintre duşmanii neamului nostru.

Până când dreptatea ne va fi deplină.

Suntem departe de front. Poziţiile sovietice au fost împinse dincolo de dealul dinspre Răsărit, la şase kilometri de satul în care ne-am instalat acum.

Bătălia este în neîntreruptă desfăşurare, zi şi noapte, ca o uriaşă uzină ce-şi ronţăe mădularele necontenit. Fiecare bătae de puşcă, de mitralieră, de brandt şi de tun se aude bine de aici. Ni se pare însă că frontul e departe, în comparaţie cu poziţia pe care o aveam până mai eri.

Satul ăsta se numeşte Szaltz.

Ca toate celelalte sate dimprejur, Szaltzul făcând parte dintr'o veche așezare de coloniști germani, arată din punct de vedere arhitectonic, destul de frumos. Are străzile aliniate și casele tot una și una; același tip, aceleași măsuri, aceiași spoială. Dar nimic din ce a însemnat altădată bun gospodăresc n'a mai rămas prin aceste case. Totul, dela vieţuitoarele de prin curte și până la ultima cârpă de pe paturi a fost luat de hoardele blestemate ale bolșevicilor, în furtunoasa lor retragere.

Nici ființe omenești nu prea se văd prin case; ici colea numai, câte o bătrână, câte un unchiaș sau câte un copil. Toți vorbesc numai nemțește. O nemțească grea însă, de neînțeles.

Spitalul este instalat în biserica satului. O clădire uriașă, de măsura Bisericii Negre din Brașov.

Bolșevicii o transformaseră, încă de acum opt ani, în salon de joc, cu bar. Pe marea catedră a altarului, acolo unde ani nenumărați se oficiase cultul sfintei cruci, a fost instalată tejgheaua cu băuturi. Prin zidul clădit cu cărămizi în semn de cruce, stau înșurubate conductele de apă ale tejghelii.

Dar tejgheaua nu mai este. De o săptămână ai noştri au luat în folosinţă biserica devenită bar şi au transformat-o în spital.

Deasupra uşii dela intrarea principală vezi scris cu literă arsă pe lemn: „Spitalul de Campanie nr. 2".

Este cel mai uriaş spital de campanie pe care l-am văzut până acum. Situat în vecinătatea acestui crâncen front al războiului, spitalul „doi" este etapa de triere a circa o mie de răniţi pe zi.

O mie! Asta înseamnă că cele treizeci de ambulanţe cari deservesc frontul dintre Bug şi Nistru, aduc aci, de câte cinci ori pe zi câte şase până la zece răniţi. N'ar părea greu. Cinci drumuri pe zi pentru un automobil, pe distanţe de zece până la cincizeci de kilometri, nu-i un record.

Pentru ambulanţe este însă, întrucât mai toate drumurile sunt ţinute sub un continuu bombardament, încât te miri cum de nu lipseşte niciodată vreuna din aceste raţe înnoroiate cari cară, gemând, gemetele eroilor, de dimineaţă şi până seara şi de seara şi până dimineaţa.

Cât e biserica de lungă, cuprinde, înşirate pe opt rânduri, aproape cinci sute

de paturi-târgi ; toate într'o continuă mișcare.

Când se aude afară sfârâitul unei ambulanțe, zece, douăzeci de târgi pleacă. Sunt cu răniții cari au fost pansați și cari vor fi duși mai departe, la Tiraspol, și de acolo în țară, la spitalele de zonă interioară.

De două ori pe zi vin și trei avioane sanitare; porumbei albi printre ulii ce se 'ncaeră toată ziua deasupra frontului, împroșcându-se cu focul ucigător al mitralierelor.

Fiecare avion este condus de câte o bravă aviatoare pe care, când o vezi coborîtă din carlingă, nu-ți vine a crede să fie în stare a călători măcar cu trenul; prea e mică, slabă și obosită. Toate trei sunt una și una; puțintele la trup și galeșe 'n vorbă.

Cele opt șiruri de paturi ambulante formează, între ele, — le vezi de sus din pridvorul bisericii —, adevărate poteci de furnici la muncă: doctorii, infirmierii, devotatele surori de caritate, ostașii cari servesc masa, ofițerii cari împart țigări și brancardierii.

In coada tuturor, Ghiță Alupoaei, soldat infanterist, cu mâna stângă legată

de gât, ispitește, cu oala în mână, la fiecare targă: „Dumneata vrei... camarade?

Când se lasă seara, forfota și vuetul se potolește. Deabia atunci îți vine la ureche murmurul gemetelor răniților cari petrec noaptea în acest spital.

Dela front și până aci stă dâra grea de sânge pusă cu prinos de miile de bravi ai armatei noastre, pentru rostogolirea hotarului Europei dincolo de tranșeele bolșevice.

Și această rostogolire, care costă în fiecare zi sute de vieți și care umple spitalul „doi" de campanie, de aci din Szaltz. cu o mie de răniți pe zi, se face cu dârzenie peste toate obstacolele.

Ultimul rănit adus astăseară de ambulanța întârziată în noroaele vâlcelelor de dincolo de deal, ne-a anunțat că azi au fost alungați sovieticii cu încă trei kilometri spre mare.

Dacă o merge tot așa, peste patru sau cinci zile intrăm în Odesa.

Sunt cincisprezece surori de caritate în acest spital. Pe una din ele, o cheamă Viorica. Este bucovineancă.

A plecat de acasă odată cu războiul și de atunci se tot ține după front; a cerut să fie la cel mai mare spital de campanie, și este.

Viorica asta e tare sprintenă. Nu-i poți ține urma printre paturi. Acum e lângă tine și acum la capătul celălalt al șirului de răniți întinși pe paturile-târgi.

E durdulie, rumenă din obraz și până'n vârful urechilor și veselă.

Când zâmbește Viorica, se luminează toată mohorala din această biserică-spital.

Veşnic o vezi mângâind fruntea câte unui rănit care a chemat-o lângă patul său. Il mângâe şi-i zâmbeşte. Ţi-e mai mare dragul s'o vezi îngenunchiată la marginea târgii, interesându-se de durerea lui.

— Te mai doare bădie? întreabă ea printre luminişurile zâmbetelor.

— Mai mă doare Viorico, dar nu-i bai, mi-o trece.

Toţi o cheamă: Viorico! Celorlalte le spune toată lumea: Soro!. Numai pe ea o strigă după numele de acasă.

Noi filmăm şi fotografiem răniţii pentru presă şi jurnalul O.N.C.

Viorica nu lipseşte dela nici un tur de manivelă şi din nici o poză. A ochit-o operatorul că e filmo-foto-genică şi o poartă după el pretutindeni unde-i trebue ansamblu de figuraţie; lângă târgile cu răniţi, în sala de operaţie, sau afară în curte când se descarcă ambulanţele.

Chiar şi când e tristă are o rază de lumină în chip această Viorică. Tristeţea ei te înalţă în ioc să te deprime. Când sunt scoase târgile din ambulanţe, se găsesc de multe ori ostaşi răpuşi de dureri, în drum, dela front şi până aici. Viorica îi priveşte tristă. Dar nu cu tristeţea pe

care o are în sat la ea când își duce morții la cimitir. Pune pe figura-i îndurerată, o măreție și o prestanță pe care numai mistica eroismului neamului nostru o poate înfățișa.

Viorica este îndrăgostită de fiecare din răniții de aci. Acolo unde strigătul durerii e mai mare, apare ea, strecurându-se felin printre tărgi, brancardieri și medici.

— Eu îs bădie, Viorica, ce, ți-i rău?

Se așează apoi cuminte lângă căpătâiul rănitului, începe a-l mângâia ca pe un copil, îi spune o vorbă două la ureche și-apoi îl sărută, hoțește, pe fruntea încrețită de durere.

Așa încetează multe vaiete aici.

Biserica aceasta în care a fost instalat spitalul numărul doi de campanie, era, la vremea ei, aranjată după regulele catolice; cu catedră mare în fund, la altar. Ca să corespundă proporţiilor uriaşe din interior şi catedra altarului este uriaşă; are zece metri lăţime, opt lungime şi mai bine de unu înălţime.

Tejgheaua cârciumei bolşevicilor, care fusese instalată pe acest altar, a fost tăiată cu toporul de Oltenii puşi să amenajeze spitalul şi acum stau pe catedră douăzeci şi unu de paturi pentru ofiţeri.

Astăzi a fost adus, de jos dela Dalnic, un sublocotenent de cavalerie.

Nici n'a apucat să-și ia patul în primire și Viorica i-a și scris numele pe tăbliță, sublocotenentului cel nou. E un fecior așa de fain!

Intr'adevăr, așa-i; înalt, frumos ca o fată și timid ca un școlar.

Când ne-a văzut cu lentilele îndreptate în spre el, s'a îmbujorat tot, cu puținu-i sânge ce i-a rămas nepierdut în țărâna tranșeei în care luptase pentru drepturile neamului și patriei, până azidimineață când primise mușcătura gloanțelor dușmane.

Ca pe fiecare, Viorica a început să-l descoase: „Unde-ai luptat? Cum ai căzut rănit?"

Mircea Rădulescu e moldovan, din Dorohoi. Fiu de țăran. Chipul îl arată altfel însă; e prinț din cap până'n picioare. Are douăzeci și trei de ani. S'a grăbit cu școala, s'a grăbit cu milităria și acum s'a grăbit și cu eroismul; toate le-a făcut pe'ntrecere, să nu-i ia altul înainte.

Dupăce l-a descusut, Viorica ne-a istorisit, în bucătărie, la ceai, cum s'a întâmplat cu Mircea.

Este unul din tinerii ofițeri încercați în războiul acesta. Nu odată și-a îndeplinit el cu succes misiunile primite, din Iulie și până acum, din munții Cere-

mușului și până aci la o bătae de pușcă de Marea Neagră.

Ieri dimineață unitatea sa avea de făcut o recunoaștere destul de primejdioasă. Cine altul decât sublocotenentul Mircea trebuia s'o facă? Nu s'a lăsat până când nu și-a convins comandantul să fie trimis el acolo unde era nevoie.

Astfel, împreună cu alți cinci ostași a plecat, dimineața în zori.

Socoteala le fusese greșită însă. Dușmanul era mai aproape decât au crezut. Așa se face că au fost descoperiți prin surprindere de altă patrulă inamică și luați sub bătaia unei mitraliere ucigătoare.

Din toată patrula n'a mai rămas în viața decât Mircea; și el rănit grav de un glonte care-i perforase stomacul.

Dar Mircea își dăduse cuvântul că nu se înapoiază la unitate până nu află poziția inamicului.

Târându-se chinuit de dureri, sleit de puteri din cauza sângelui pierdut, dar dârz în hotărîrea luată, el s'a dus singur mai departe spre inamic.

Schijele unui proectil explodat lângă el, i-a sfârtecat braţul drept, înainte de a ajunge la sfârşitul misiunii.

Unitatea sa pornită năvalnic într'o înaintare îndrăzneaţă, l-a găsit scăldat în propriu-i sânge, fără cunoştinţă, cu gura în ţărâna holdei.

— CLUJ —

Cel mai greu rănit din câți au venit până acum din jos dela Dalnic, este Tache Dumitricea, mitralior.

Când l-am coborît din ambulanță am crezut că este, ca mulți alții, mort. Nu mișca, nu respira, nu gemea.

Îi lipseau ambele mâini și avea răni adânci pe piept și pe față.

Odată cu el, ambulanța a adus și un alt mitralior, rănit la o mână.

Amândoi căzuseră în acelaș loc.

Rămăseseră împreună cu mitraliera și cu zece lăzi de muniții, într'o groapă, pe muchia unui dâmb, ca să țină singuri

561.871

flancul stâng, unitatea lor fiind nevoită să depășească mult spre dreapta, în urmărirea inamicului.

Au tras amândoi, neîntrerupt, de dimineață și până seara, așternând în fața lor, până departe, șiruri nesfârșite de cadavre de ale bolșevicilor cari încercaseră să-i atace știindu-i rămași singuri.

Către seară, un proectil de brandt, tras de ultima formație bolșevică pornită în retragere, a căzut chiar între ei. Primul, Tache Dumitricea, rănit de moarte, a rămas întins peste mitraliera înroșită cu atâta foc. Celălalt, Ion Mușatu, și-a lăsat numai o mână pe muchea dâmbului.

Cu cealaltă și-a înșfăcat camaradul și a pornit cu el, deabușelea spre unitățile noastre de rezervă.

Ion Mușatu rămâne astăseară aici la Szaltz. Pe Tache Dumitricea l-au trimis însă cu avionul la București.

Dacă îi ajută Dumnezeu, la noapte pela trei ajunge.

Chirurgii cei mari de acolo, poate au să-l scape din ghiara morții întinsă acuma peste el.

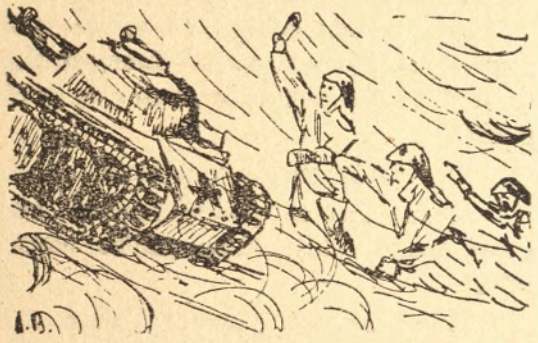

De două ceasuri se svârcolește în cele mai atroce chinuri un bănățean, sergent major din arma geniului.

Este din plutoanele specializate în distrugerea tancurilor.

A ars ca o torță, după ce a scos din luptă, el singur un tanc sovietic pătruns în rândurile unităților noastre.

Are la activul său și al celorlalți șase cari formează echipa sa de asalt, douăzeci și unu de tancuri sovietice distruse în două săptămâni.

Ilie Donciu, sergent major din arma geniului, a citit într'o revistă de specia-

litate tehnică, felul cum trebuesc atacate tancurile, fără arme speciale.

O sticlă de benzină și un chibrit; iată secretul.

Acum toată echipa lui merge la sigur. Dacă îi atacă vreun tanc, în timp ce-și fac operațiunile, o scot ușor la căpătâi.

Dar astăzi au avut neșansă.

Construiau un podeț, înaintea frontului, într'o vâlcea, lângă liniile bolșevicilor.

Când le-a eșit „ursul" înainte, Donciu i-a intrat în unghiul mort al bătăii mitralierelor, s'a cocoțat apoi deasupra capacului rezervorului de benzină dela spate, l-a ridicat, a spart sticla de benzină pe care o avea pregătită, a scăpărat chibritul, a dat foc și a sărit jos.

Prea târziu însă.

Explozia rezervorului tancului, l-a prins și l-a învolburat.

A ars câteva minute, plin de benzina care-l stropise, până când i-au venit în ajutor ceilalți din echipă.

Tancul sărise în aer, odată cu toți bolșevicii din el.

Printre gemete, sergentul major Ilie Donciu își află consolarea:

— Mi-am prăjit eu pielea și crăp de durere acuma, dar nu a scăpat nici un bolșevic din cei veniți cu tancul peste noi; mama lor de ucigași!

Ion al Mariţii Lungu, e cioban de meserie. Toată viaţa lui a umblat cu bâta în mână. Este, ca să spunem aşa, un specialist în bătaia dreaptă cu ciomagul.

Aici pe front şi-a adus aminte de răfuelile pe care le avea iarna în munţi, cu lupii veniţi la oi în târlă, şi a schimbat bătaia puştii în bătaia cu puşca.

Când se'ncinge lupta corp la corp, Ion al Mariţii apucă arma de ţeavă şi'ncepe secerarea. Niciun cap de bolşevic nu rămâne la locul lui după lovitura dată de Ion.

Şi e aşa de furios pe spurcăciunile

sovietice, încât nu dorește toată ziua decât să ajungă iar bătaia față'n față.

A rupt până acum, pe spinarea bolșevicilor, trei puști, dintre cele mai trainice și tot nu s'a săturat de bătălie.

E și voinic bătu-l-ar norocul. Are cam doi metri înălțime și trage la cântar mai bine de o sută de kilograme. Un camarad, cunoscător în meseria boxului l-a categorisit: Clasa I-a, Categoria grea, lovitura pumnului 25 de kilograme.

Așa stând treaba, în cele mai multe cazuri Ion al Mariții Lungu nici n'are nevoe de pușca—ciomag; cu un pumn culcă la pământ orice bolșevic, fie și din ăia puținii cari au avut de mâncare în ultimele zile și nu-i lihnit de foame.

Dar meseria lui Ion al nostru a luat sfârșit pe ziua de azi: o schijă de obuz i-a retezat mâna dreaptă, de sus de lângă umăr. L'au adus aici la spital, tocmai dela porțile Odesei. Mâna i-a rămas încleștată pe pușca repezită în capul unuia din păgânii împinși spre tranșeele noastre, în lupta corp la corp dată azi dimineață.

— Barem să mai fi apucat să stâlcesc încă vreo zece douăzeci, bătu-i-ar iadul de păgâni să-i bată, spune Ion, doctorului, oftând după mâna lăsată temelie la zidul înălțat pentru apărarea țării și neamului.

Dar n'avea grijă Ioane, acolo în focul luptelor sunt mulți alți voinici ca tine, cari știu să-și facă datoria către țară, tot așa de bine ca și tine.

Când e ziua mohorâtă nu putem filma. Ne mulţumim, cei de specialitate, să ne luăm însemnări pentru articolele pe care le vom scrie în ziare.

Dar aceasta, numai printre picături. Restul zilei, toţi cei din plotonul de propagandă care ne-am oprit aici la Szaltz, ajutăm personalului spitalului, la fel de fel de treburi.

Eu mi-am făcut rostul meu pe lângă ambulanţe; ajut la descărcarea târgilor cu răniţi.

In felul acesta îmi trece prin faţa ochilor, sub multiplele sale aspecte, întreaga epopee de jertfă şi de sacrificiu a

naţiei româneşti, reprezentată aci prin sutele de răniţi produşi ai bătăliilor crâncene cari se dau pentru cauza crucii, patriei şi a civilizaţiei.

Intâlnesc flăcăi din toate provinciile ţării. Fiecare colţ al patriei noastre îşi are, pe frontul acesta înfricoşător, ambasada eroismului şi jertfei sale; răniţii cari şi-au dat ce au avut mai bun pentru năzuinţele noastre naţionale şi cari defilează acum pe târgile onoarei, prin mâinile noastre bătătorite de atâta ridicătură.

Printre cei veniţi acum de dimineaţă am găsit un chip cunoscut. De sub întunerecul bărbii şi noroiului depe faţă disting trăsăturile, altădată vesele, ale unuia din eroii reportajelor mele de senzaţie.

Este un caporal artilerist. L-am cunoscut în Bucureşti, de mult, acum vreo zece ani; vindea bomboane pe bulevardul Elisabeta, având o tarabă pe zăbrelele căreia sta scris cu litere însăilate cu bâtul înmuiat în cerneală:

„La omul care a doborît Zepilinul".

Care va să zică el, tunar fiind, trăsese cu succes împotriva unui zepelin venit deasupra Bucureştilor, în războiul trecut.

A doua zi „Nea Gogu", aranjat în ușa prăvăliei sale, adică proptit într'o rână pe marginea tarabei, apărea, fotografiat și descris într'un lung și detaiiat reportaj, într'un ziar de dimineață, din Capitală.

Ce să mai spunem că în ziua aceea și multe alte zile pe urmă, vânzarea bomboanelor la taraba lui „Nea Gogu" era peste puterile sale.

De cinci șase ori pe zi trăgea mușamaua peste sertarele tarabei și da fuga la depozit să-și reînoiască stocul de bomboane.

Gogu ăsta are acum cincizeci și șase de ani. Luat după dinți, după îndoitura spinării și după puținele fire de păr negru pe cari le mai păstrează, arată însă mai mult de șasezeci.

Trecut de mult peste vârsta celor cari își au rostul pe front, Gogu a înțeles totuși că e datoria lui să lupte împotriva bolșevicilor, voluntar.

Respins de regiment ca prea bătrân, chiar și pentru voluntari, Gogu Zepelin s'a dus cu jalba până la Ministerul Apărării. Vrea să lupte și pace.

Acum și-a făcut datoria. A luptat cât l-a ținut puterea și bunul Dumnezeu.

De astăzi însă s'a sfârșit cu el; un glonț i-a găurit pieptul și bietul moș Gogu trage acum să moară.

— Dacă ar fi mai tânăr, poate ar scăpa, îmi spune medicul, dar așa, numai Dumnezeu mai știe...

Medicul şef al spitalului, este un locotenent-colonel activ. O figură simpatică de om de lume, bun şi prieten cu toată suflarea din spital.

Îşi tratează răniţii, ca la Bucureşti în cabinet; parcă ai crede că se poartă aşa de teamă să nu piardă pe vreunul de client.

Din douăzeci şi patru de ore pe zi, lucrează, s'ar putea spune, douăzeci şi opt. Este într'o neîntreruptă activitate. Se scoală, sau mai bine zis, începe munca fiecărei zi, la ora patru dimineaţa, când zorile apar la ferestrele bisericii-spital. Până la ora şase se înconvoae şi 'nge-

nunche lângă toate târgile cu răniți întrebând pe fiecare de durerea pe care o are. Apoi trece în fostul altar bisericesc, transformat acum în sală de operație și începe principala preocupare a zilei; operează, până târziu după miezul nopții.

Fiece rănit mai grav trece prin mâna sa. In felul acesta, de dimineața și până seara și de seara până dimineața foarfecă prin carnea a cel puțin optzeci de răniți.

Are un fel de a se purta în sala de operație încât chiar și cel mai greu încercat de dureri, dintre răniți, nu se'ncumetă să se vaete. Doctorul ăsta umblă cu o mână sprintenă sub piele până'n adâncul cărnii, după glonțul ucigaș, iar cu cealaltă mângâe rănitul pe frunte și-i zâmbește.

— Na! mai vaetă-te dacă-ți dă mâna, Ioane, nu ți-ar fi o leacă de rușine să te strâmbi în fața chipului ăsta de om care-ți umblă acum prin măruntae ca să te tămăduiască de otrava plumbului venit dela dușman?

Fiece rănit, în drumul pe care-l face cu targa din ambulanță și până în altar, la operație, prin marea sală a bisericii, află cum e cu medicul șef: „e bun, te caută bine de durere, cere-te să te ope-

reze el", și când e dus la operație șoptește brancardierului:

— Du-mă bădie pe masa unde operează domnul colonel.

Eu unul nu m'aș cere dus la ăsta; bag de seamă că are cuțitul cel mai lung din toți doctorii de aci.

Viorica, sora Viorica, scrie astăzi unei mame. Cărei mame? Saftei a lui Petre Frunză, din comuna Vaşcău, judeţul Bihor.

Feciorul Saftei, fruntaşul Marinică Frunză, a murit aseară, la o oră după ce fusese adus cu ambulanţa de jos dela Dalnic.

Işi pierduse tot sângele dela front şi până aci la Szaltz. Avea opt răni adânci, făcute de schijele unui proectil.

Inainte de a muri, sora Viorica aflase tot despre ai lui.

— Scrie-i mamei, soră Viorica, spune-i că mi-am dat viaţa pentru hotarul

de aci al țării. Dac'aș mai avea o viață mi-aș da-o pentru celălalt hotar, deacolo de-acasă, dar mor liniștit, știu că bravii noștri n'or lăsa în urmă-le moșia țării ne 'ntregită.

Sora Viorica i-a 'nchis ochii, l-a sărutat pe frunte, s'a'nchinat smerită în fața trupului alb al eroului și i-a jurat că va scrie.

Acum stă pe grămada de cărămizi din spatele bisericii, acolo unde n'o cam vede nimeni, și scrie cu creionul chimic muiat în gură la fiecare vorbă:

Maică Safto,

Sunt sora Viorica, din spitalul de campanie Nr. 2, de lângă Odesa.

Iți scriu de lângă groapa în care a fost înmormântat aseară eroul Marinică Frunză, fruntaș infanterist, feciorul matale.

Când afli rândurile acestea să nu plângi maică Safto. Mândrește-te că falnicul matale fecior și-a dat viața aici, departe de satul său, pentru apărarea țării la care a ținut, pe care a iubit-o și pentru care s'a jertfit fără șovăire.

Lângă mine, la doi pași, pe mormântul proaspăt e crucea de lemn pe care stă scris numele său : Fruntaș Marinică Frunză. *Dacă aș avea și eu un băiat, nu i-aș dori cinste mai mare decât să moară pentru țară.*

Ochii sorei Viorica s'au umplut de lacrimi. Stă un moment din scris şi se gândeşte. Apoi, deodată îi vine în minte o idee. Are legată de gât o cruciuliţă de argint. Şi-o desface cu luare aminte şi continuă să scrie:

Inainte de a muri, Marinică mi-a dat această cruciuliţă, spunându-mi să ţi-o trimit odată cu scrisoarea.

Este crucea în numele căreia şi-a dat viaţa. Păstreaz-o maică Safto, e crucea care ne-a apărat neamul de toate urgiile trecutului.

Prin ea vom răzbi şi pe duşmanul de azi al ţării noastre.

Cu primul avion sanitar, scrisoarea sorei Viorica, pleacă prin văzduhul însorit, spre lacrimile bătrânei Safta a lui Petre Frunză, din comuna Vaşcău, judeţul Bihor.

— Unde-ţi este crucea dela gât, Viorico? o 'ntreb eu, seara, la masă, iscodind-o ca pe o hoaţă.

— Nu ştiu, am pierdut-o azi prin ambulanţe.

Sângele care se pierde aici, dela front până la spital, ia viața multor luptători. De aceea, una dintre preocupările cele mai gingașe ale medicilor, este înlocuirea sângelui pierdut, prin transfuzii.

Dar vin atât de mulți răniți cari au nevoie de transfuzii, încât flacoanele de sânge cari sunt aduse dela București, n'ajung.

In cazurile cele mai urgente sunt căutați și aci „dătătorii" de sânge. Sunt puțini. Două, trei surori și câte un ostaș din compania spitalului.

De trei zile n'a mai venit nici un flacon de sânge. Dar minunea salvatoare s'a întâmplat și de astădată. De undeva dintr'un sector al frontului a fost adus un voinic mândrie mare. E înalt, robust și roșu la față de parcă s'ar hrăni numai cu sânge. E rănit la picior. Un proectil de mărime redusă, i-a căzut pe fluerul piciorului, fără să facă explozie. Dar a căzut cu destulă forță, încât să-i rupă în două osul. Partea de jos a piciorului îi atârnă acum ca o cismă scoasă pe jumătate; se ține de genunchi numai cu pielea.

De când a fost adus, i s'a luat sânge de trei ori, pentru trei răniți. Și parcă e dornic să scape odată de sănătatea care gâlgâie în el; întreabă mereu surorile:

— Nu mai e nevoie de sânge pentru vr'un rănit? Să ia dela mine, că am, slavă Domnului, la comandă, oricât vrei: o cinzeacă, o litră, o juma'!

Când au sosit aviatoarele cu lădițele în cari sunt fiolele cu sânge, voinicul cu piciorul rupt s'a întristat:

— Na că vin astea, cu sânge „fabricat", rămân șomer acum.

Bravul ostaș nu știe că alți mulți voinici ca el, de acolo din țară, își trimit sângele lor pentru acest nesățios front din Răsărit.

El nu știe că în țară frontul intern al luptei noastre este tot atât de trainic și de rezistent ca și cel de aci. Pe front, în vâltoarea focului, sau în țară sub încovoerea efortului muncii de alimentare a armatei, Românul e unul și același; hotărît să ducă până la capăt bătălia începută.

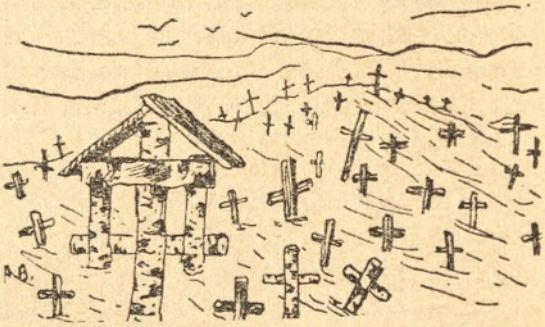

Sunt aci, la spitalul din Szaltz, de zece zile. Când am venit, cimitirul eroilor număra vreo patruzeci de cruci.

Astăzi, când plecăm, sunt mai bine de trei sute.

Un soldat lucrează de dimineață până seara la cioplirea lemnului alb de brad care va însemna mai departe, șirurile de gropi în care sunt duși să se odihnească vajnicii luptători ai armatelor noastre.

Fiecare cruce înseamnă o piatră în plus la hotarul de stavilă a cutropitorilor care ne-au întinat patria, năvălind din afundurile stepelor peste drepturile noastre, peste familiile noastre, peste religia noastră.

Fiecare cruce înseamnă un erou mai mult înscris în cartea de aur a neamului românesc, un erou în umbra sufletului căruia mărșăluește falnic biruința dreptății românești, dreptate câștigată cu jertfe grele pe cari numai înălțarea patriei le poate răscumpăra.

De când am pornit războiul, au trecut doar patru luni. Armatele noastre, înaintând năvalnic, au lăsat în urmă, mult, hotarul primei bătălii, semănând însă ogoarele, din loc în loc, cu aceste cruci simple de lemn, pe cari stau aninate căștile de oțel ale luptătorilor noștri.

Sunt semnele răstignirii generației de azi, pentru tihna generațiilor viitoare ale neamului românesc, neam de eroi cari și-au păstrat glia strămoșească dealungul veacurilor, numai la umbra suliței și baionetei mânuită cu neînfricare împotriva tuturor încălcătorilor.

Adună-ţi gândurile, Române. Deretecă puţin prin ghiozdanele copilăriei, ca să-ţi limpezeşti cunoştinţele ce le ai despre războaiele purtate în neuitatele trecuturi, de voevozii patriei, ai cărui fiu ai mândria să te afli. Şi, ia ascultă bine, nu-ţi zângăne prin urechi încrucişarea spadelor plăeşilor lui Ştefan cel Mare, cu hoardele barbarilor cutropitori? Sau ropotul cavalcadei pornită de Mihai Viteazul peste hotarele despărţitoare de fraţi?

Câtă vitejie cuprinde trecutul neamului nostru! Câte lupte aspre duse pentru apărarea fiinţei poporului acestuia pe care noi îl formăm azi! Câte suflete de eroi

străjuesc gliile patriei noastre, învestindu-ne cu o mândie care ne dă dreptul să ținem sus fruntea trecută prin atâtea furtuni!

Invrednicindu-ne să tragem dâra amintirilor către falnicii noștri strămoși, nu se poate să nu ne simțim atrași de eroismul lor și să nu ne cuprindă clocotul războinic pe care l-au avut veacuri dearândul, acești ziditori și apărători ai hotarelor neamului românesc.

Nicăeri nu vom întâlni, în istoria popoarelor lumii, fapte cari să arate mai hotărît ca la oricare alt popor, dârzenia cu care a ținut să-și apere țara, Românul, dealungul vremurilor.

Războiul de azi, prin mersul său năvalnic, prin luptele fără de pereche pe cari le cuprinde, prin măsurarea de forțe care avantajează, la număr, odată mai mult pe dușmanul din față noastră, războiul acesta ridică pe culmea cea mai înaltă, pe ostașul român, pentrucă dă din plin dovada virtuților moștenite, luptând cum nu mai luptă altul: neînfricat de moartea care-l paște, nebiruit de puhoiul vrăjmaș care-l înfruntă.

O singură țintă îl călăuzește pe ostașul nostru în lupta de azi: triumful cauzei

pentru care se bate. Şi cauza aceasta este una sfântă: Patria. Poate fi ceva mai sfânt în inima Românului decât patria lui iubită, pentru care şi-au dat viaţa, din tată 'n fiu, toate rândurile de urmaşi ai neamului nostru?

Insemnând aceste gânduri, sufletul nostru se îndreaptă cu evlavie, spre eroii slăviţi: eroii aceia ale căror fapte ne cheamă, ne trag din aşezările noastre spre cerurile gloriei lor, ce luminează azi obrazul trudit al neamului românesc.

Totodată însă, ne ducem cu gândul şi către acei puţini, acei foarte rari dintre noi, cari, nesocotind măreţia şi dreptatea luptei pe care o ducem de doi ani împotriva vrăjmaşului din Răsărit, ocolesc datoria pe care o au, încercând prin toate mijloacele pe care le găsesc, să stea în umbra trudei şi vitejiei altora.

Tu, codaşule, dacă eşti ascuns pe undeva, departe de frontul care-ţi aduce desrobirea şi-ţi asigură dreptatea, tu nu simţi nici-o chemare? Sângele din carnea ta, sângele care goneşte peste veacuri, din tată 'n fiu, până la tine, sângele tău de Român nu-ţi dă nici un imbold? Nu-ţi simţi inima înfurnicată de dorul răfuelii cu duşmanul ce-ţi cată pieirea?

Treci în rând, codașule. Scoate capul din ascunzișul care te umilește. Spală-ți chipul de ocara care te-a 'ncercat și pornește unde-ți este întinsă calea: spre frontul luptei noastre sfinte.

Inainte! Nici-o șovăială.

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
— CLUJ —

DE ACELAŞ AUTOR,

au apărut:

PEŢITORII, piesă de teatru în 3 tablouri

ROMANIA DE AZI, studiu etnografic

SUB SCUTUL REGELUI, închinare muncii şi eroismului românesc

LA MARGINEA ORAŞULUI, roman, ed. I şi II

ANTICARIAT
CLUJ
—Lei 16—

Cernăuţi, Iulie 1943.

Tiparul Soc. de Editură şi Arte Grafice „Dacia Traiană", Sucursala Cernăuţi.
Reg. Com. 123/942 Soc.

16

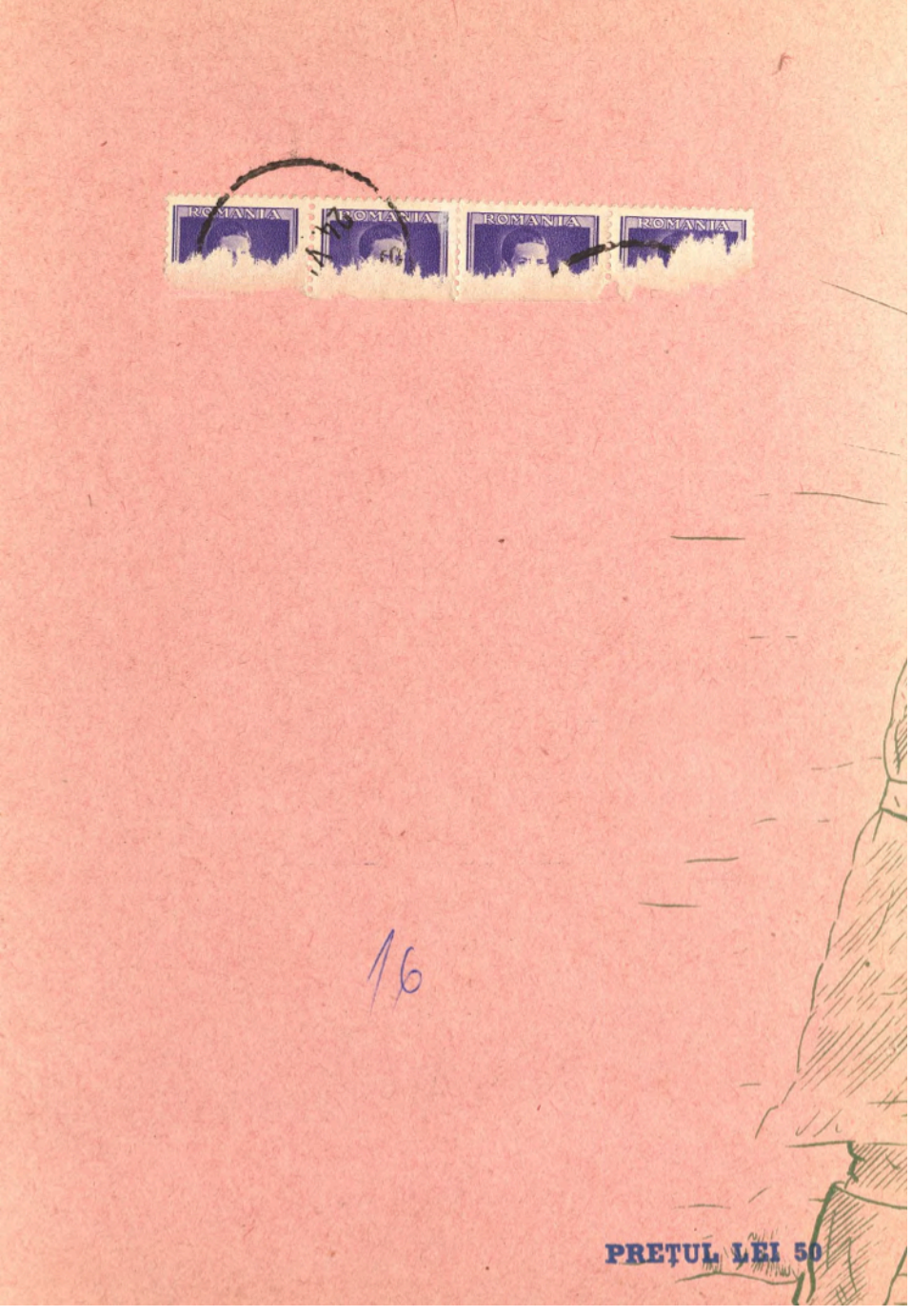

PREȚUL LEI 50